

Vzpouora českých podnikatelů: Bojují za právní stát

Sebeobrana podnikatelů proti korupci a protekci nabírá rysy občanské neposlušnosti.

Jan Štětka

Děbolín u Jindřichova Hradce je na první pohled malebná jihočeská vesnička. Jenže ve skutečnosti je to jedno z ohnisek začínající vzpoury slušných českých byznysmenů. Spolumajitel zdejší stavební firmy Isosklo, čtyřiačtyřicetiletý Hynek Mácha, totiž na rozdíl od některých podnikatelů nenakupuje pračku do domácnosti „na firmu“ a „neoptimalizuje“ daně. Přispěl také skoro čtvrtmilionem korun protikorupčnímu fondu pražského miliardáře Karla Janečka. „Cítím potřebu podpořit člověka, který vytáhl do boje proti zdejší prohnitosti,“ říká Mácha pro týdeník Ekonom (viz rozhovor na str. 48).

Na poměry tohoto poklidného regionu je to revoluce. Byť zatím ještě Hynek Mácha a stovky dalších českých podnikatelů, naštvaných na rozbujelou korupci a špatné fungování státu, preferují pokojné řešení. Zakládají iniciativy, podepisují petice, jdou jako miliardář Andrej Babiš do voleb. Už

Začátek akce. Podnikatel Karel Janeček svým vystoupením na demonstraci na podporu odvolaného ministra spravedlnosti Jiřího Pospíšila odstartoval kampaň, v níž chce vyzývat k boji proti korupci.

dnes se dá ale s jistou nadsázkou říci, že značná část českých podnikatelů je ve stavu jakési občanské neposlušnosti.

Na revoluční barikádě

Například majitel IT společnosti Unicorn Vladimír Kovář, člen protikorupčního sdružení „Podnikáme bez korupce“, se rozhodl ovlivnit nejvyšší patro politiky. Stal se hlavním sponzorem prezident-ského kandidáta Vladimíra Dlouhého. Podnikatel Pavel Kořán, majitel pražské firmy LaO, která se zabývá laserovými systémy a optomechanikou, by zase rád spojil všechny existující iniciativy občanů a podnikatelů, jako jsou „Vraťte nám stát“ nebo „Vyměňte politiky“ do jedné silné politické strany.

Nespokojení podnikatelé si uvědomují svoji moc a přecházejí do útoku. Poté, co loni zakladatel Nadačního fondu proti korupci a majitel firmy Algorithmic Trading Karel Janeček v protivládním duchu finančně ocenil oznamovatele korupce v resortu životního prostředí Libora Michálka a rozjel bitvu kvůli nepravostem v pražském Dopravním podniku, se zaktivizoval i dopravní boss Radim Jančura. V lednu vyzval k demisi ministra práce a sociálních věcí Jaromíra Drábka kvůli údajně vyhozeným dvěma miliardám korun za nový systém výplaty sociálních dávek. V dubnu pak označil ministra financí Miroslava Kalouska za „nejbohatšího člověka v zemi“ a obvinil ho z krádeže miliard korun. Ministr sice reagoval trestním oznámením na Jančuru, avšak šéf dopravní společnosti Student Agency se vzápětí pustil do jihomoravského hejtmána Michala Haška. Nařkl ho, že má dostat úplatek 40 milionů korun od výrobce vlaků, které mají na jižní Moravě nasadit České dráhy. „Není to práskání, je to podnět. Tohle je revoluční doba, a dokud se nezbavíme největších průšvihů, je jakýkoli podnět morálně povinný a povolený. Mám pocit, že se teď opravdu bortí zdejší pořádky,“ vysvětluje Jančura týdeníku Ekonom své počínání. I Hašek ovšem nařčení ostře odmítl.

Skutečnost, že podnikatelé mají důvod připadat si jako na barikádě, potvrzují i mnozí sociologové. „Nespokojenost občanů i podnikatelů skutečně roste a nabývá rozmanitých forem,“ říká Jan Herzmann, šéf společnosti pro výzkum trhu Factum Invenio. „Považují to za vážné signály velké systémové

nespokojenosti, která je umocněná sociálními problémy vyvolanými globální recesí. Zatím se prosazují, zdá se, ty formy, které patří do výbavy parlamentní demokracie: vykroužkování neoblíbených kandidátů, hlasování pro nové politické strany nebo manifestace a politické stávky. Ovšem více než třetina občanů si přeje změnu socioekonomického systému, a to je vážné varování," dodává.

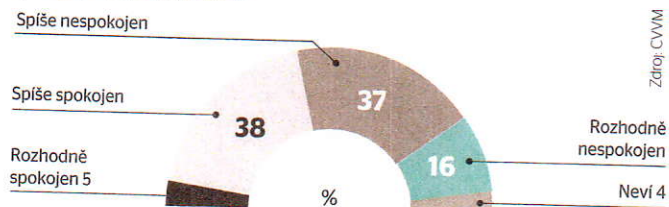
Sociolog Jan Keller, který je profesorem Ostravské univerzity a hlásí se k levici, rozděluje nespokojenost občanů do dvou hlavních proudů. První, kam kromě tradičních prodemokratických iniciativ patří i aktivity byznysmenů, podle něho protestuje proti rozebírání a nefunkčnosti státu. Druhému prý ovšem vadí, že pořádek a stát stále ještě existují, a chtějí to rozbít kvůli svým zájmům. „Oba proudy mohou být nebezpečné, ale domnívám se, že první skupina je státotvornější než současný establishment," říká Keller.

Rovněž sociolog Ivan Gabal považuje rostoucí projev občanské neposlušnosti za logické. „Může se někdo divit, že občané včetně podnikatelů přestávají být loajální k politikům a státu, když politici a partaje už deset let a možná i déle nejsou loajální k nim a k zákonům?" klade řečnickou otázku. Letošní průzkum agentury CVVM týkající se spokojenosti Čechů se současným politickým systémem navíc ukázal, že roste volání po „starých pořádcích", což by mohlo mít fatální dopad na další podobu české ekonomiky. I proto byznysmeni bijí na poplach a snaží se politikům otevřít oči.

Podnikatelé už dokonce berou zákon do vlastních rukou. Například Jakub Dittrich, jemuž z pražské prodejny elektrolů ukradli bicykl za 50 tisíc korun, vyvěsil na webové stránce záběry zloděje. Nijak ho neodradilo, že mu Úřad pro ochranu osobních údajů pohrozil pokutou, kterou mu nakonec ve výši šesti tisíc korun udělil. „Každého, kdo nám tady něco vezme, se asi musím nejdříve zeptat, jestli ho mohu vypátrat," ignoroval s úsměvem postoj úřadu. Stalo se už i to, že automechanik rozbil opravený vůz, než aby se soudně a zdlouhavě domáhal úhrady od zákazníka, který nezapltil. Spravedlnost do svých rukou vzala nedávno i Agrární komora, které se nelíbí vyhláška ministerstva zdravotnictví

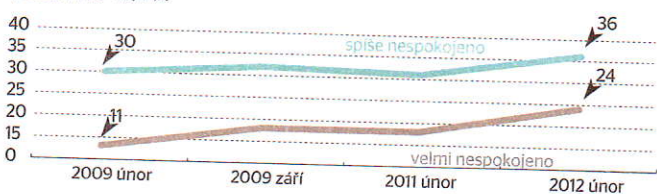
Spokojenost s fungováním demokracie

(průzkum CVVM z února 2012)

Růst nespokojenosti s politickým systémem v Česku

(průzkum CVVM, v %)

Občanská neposlušnost

- Podle liberálního amerického filozofa Johna Rawlse jde o **veřejné uvědomělé a nenásilné porušování zákona** kvůli změně legislativy a politiky.
- **Přijatelný kompromis** mezi ústavním řešením a násilným převratem či revolucí.
- **Základním znakem** je ochota přijímat následné sankce.
- **Prostředky jsou** účast, či neúčast na shromážděních, stávka, paralyzování řízení lpěním na byrokratických detailech, zesměšňování různých symbolů, neuposlechnutí výzvy orgánu státní moci.
- **Právo na občanskou neposlušnost** (resp. právo na odpor) upravuje článek 23 Listiny základních práv a svobod: „Občané mají právo postavit se na odpor proti každému, kdo by odstraňoval demokratický řád lidských práv a základních svobod, založený Listinou, jestliže činnost ústavních orgánů a účinné použití zákonných prostředků jsou znemožněny.“

o povinném testování vibrací u volantů nově zakoupených traktorů. Zemědělcům, na které si kvůli vyhlášce došlápnou hygienici, radí dokonce prezident komory Jan Veleba: „Ať nic nedělají a žádné pokuty neplatí. My se budeme snažit tuto absurditu nějak vyřešit.“

Hněv narůstá

Šiky naštvaných podnikatelů stále rostou. Třeba začátkem července se lidé ze světa byznysu spojili s neziskovým sektorem a vznikla názorová platforma „Sebevědomé Česko v silné Evropě“. Manifest odsuzující české politiky, spojil vedou zemi na evropskou periferii, spojil podpisem třeba šéfa společnosti Kofola Jannise Samarase, investičního bankéře Ondřeje Jonáše, zakladatele firmy ABRA Software Petra Kuchaře nebo Constantina Kinského, šéfa konzultační společnosti Roland Berger.

„Přijde mi úplně neskutečné, že jsme se nechali převálcovat názory některých politiků, jak naše členství v Evropské unii vlastně vůbec není důležité, nebo že je dokonce špatné," zlobí se na politiky právnička společnosti IBM Monika Ladmanová, rovněž signatárka prohlášení. „Vůbec se tu nevede debata, což Evropská unie znamená, že můžeme mít poprvé v historii pocit bezpečí," říká pro týdeník Ekonom.

Fakt, že boj podnikatelů a manažerů za poctivý byznys znamená chtít nechtě zásahy do politiky, ukázalo i červnové odvolání ministra spravedlnosti Jiřího Pospíšila, považovaného za garanta protikorupčních snah vlády. Proti jeho pádu hřímal na pražském náměstí Míru i miliardář Karel Janeček, zakladatel Nadačního fondu proti korupci. „Říká se, že každý má takovou vládu, jakou si zaslouží. Já ale odmítám, že bych si zasloužil premiéra Nečase či celou vládu a celou poslaneckou sněmovnu, snad kromě Jiřího Pospíšila," volal Janeček do davu demonstrantů, které 27. června svolala iniciativa „Vraťte nám stát". I v ní mají byznysmeni silnou pozici.

Vlastně lze říci, že právě podnikatelé akcelerují vznik občanské společnosti v Česku. Mají na to - na rozdíl od intelektuálů - dost peněz i vlivu. Že politici mají respekt k nové partaji ANO třetího nejbohatšího Čecha Andreje Babiše, je samozřejmé - mohla by je pozlobit ve volbách. Představitel státu si ovšem nedovolí ignorovat ani Janečkův

protikorupční fond, protože za ním stojí dopravní boss Radim Jančura nebo pivovarnická veličina Stanislav Bernard. A navíc – má k dispozici prvotřídní informace od týmu bývalého šéfa civilní kontrarozvědky Karla Randáka.

Částkou vyšší než 200 tisíc korun přispěla fondu už desítky byznysmenů. Vedle děbolínského Hynka Máchy je mezi nimi také třeba Zbyněk Frolík za svoji firmu Linet nebo Jiří Šimáně za Unimex Group. Letos v červnu podle zjištění týdeníku Ekonom podpořil fond i průmyslník Pavel Juříček, viceprezident Svazu průmyslu a dopravy a také majitel skupiny Brano Group vyrábějící součástky pro autoprůmysl. „Neskutčně jsem se naštvál, ta chobotnice je už neuvěřitelná,“ vysvětluje Juříček, proč dal fondu 100 tisíc korun. Peníze organizaci slouží nejen k pátrání po zlodějnách ve státním aparátu, ale i k odměňování oznamovatelů korupce.

Mimoходом, Janeček svojí účastí na demonstraci na podporu exministra Pospíšila rozjel své avizované turné po Česku (viz *Ekonom* č. 15/2012), při němž chce občany vyzvat k aktivnímu boji proti zkorumpovaným politikům. „Musejí najít odvalu, ukázat na špatnosti a vyjádřit nesouhlas. Ať lidé demonstrují a protestují proti vládě. Nejlepší cestou ze současného marasmu by byla ukázka společenské síly, nejlépe už letos na podzim, kdy se konají krajské volby,“ uvedl Janeček pro týdeník Ekonom. Svého člověka – šéfa představenstva RSJ Libora Winklera – má přítom Janeček i v iniciativě „Sebevědomé Česko v silné Evropě“.

Sebeobrana podnikatelů

Pod vlivem nenásilného Listopadu 1989 bylo uplynulé dvacetiletí ve znamení krotkých občanských iniciativ jako „Impuls 99“ nebo „Děkujeme, odejděte“. Dlouho se zdálo, že podnikatele by mohla zastupovat partaj. V roce 1992 vznikla Strana podnikatelů, živnostníků a rolníků Rudolfa Baránka. Jenže soukromnické

44,8

procenta

Pouze **tolik irských domácností zaplatilo letos na jaře nově vypsanou daň** kvůli půjčce Irska od Mezinárodního měnového fondu. Tak vypadá občanská neposlušnost po Irsku.

aktivy zůstaly roztříštěné a v posledních letech mají navrch protestní iniciativy. Až protistátně zní třeba název dodnes existující akce „Neplaťte daně“. Tu roku 2007 vyhlásil liberecký podnikatel Aleš Vébr. Lidé měli vypovědět daňovou poslušnost, protože „stát dlouhodobě a systematicky neplní své elementární povinnosti včetně schopnosti chránit základní práva svých občanů“.

Nicméně rezonance této výzvy u veřejnosti byla téměř nulová. „Šlo o iniciativu našeho občanského sdružení Oběti konkurzních podvodů,“ připomíná pro týdeník Ekonom Vébr, jenž přišel kvůli konkurzu o golfové hřiště. „Nejsme žádní radikální extrémisté či političtí aktivisté, ale jen lidé, které nechal stát okrást a kteří už nevědí, kudy kam,“ vysvětluje s tím, že vypovědět daňovou poslušnost státu se před pěti lety nikdo neodvážil. Dnes se podle něho ale situace ve všem zhoršuje, takže prý není divu, že se akce občanského odporu zosťují.

Podle mluvčí České daňové správy Jaroslavy Musilové sice tato země nikdy žádné hnutí daňových „odpíračů“ neznamenala, je však možné, že dnes už by se do vzpoury proti zdanění zapojily davy. Odvalu by jim mohla vlít do žil daňová neposlušnost v Irsku. Tam až do nedávna fungovala úsporná protikrizová opatření bez velkých protestů.

Nicméně s novou jednorázovou daní, jejímž výtěžkem irská vláda slíbila splatit úvěr od Evropské unie a Mezinárodního měnového fondu, Dublin u svého národa narazil. Daň ve výši 100 eur uhradila letos v dubnu v předepsané lhůtě pouhá polovina plátců, konkrétně jen 806 tisíc z 1,8 milionu irských domácností. Vzbouřenci spoléhají na to, že stát prohrěšek odpustí – a úřady situaci zatím skutečně neřeší.

Ovšem tak jednotné protestní hnutí českých podnikatelů zatím není. Loni na jaře třeba ztroskotala snaha o vytvoření partaje velkopodnikatelů. Andrej Babiš ji chtěl založit spolu s Karlem Janečkem a s někdejší eurokomisařem Pavlem Teličkou. Neshodli se ale ani na cílech, ani na formě boje. „Říkal jsem jim, ať v tom zdejším bordelu udělají pořádek. Oba to ale odmítli, a tak jsem se do toho pustil sám,“ popisuje Babiš. Janeček totiž na rozdíl od Babiše nechtěl zakládat stranu a vést regulérní politický boj. „Standardní česká politická strana dnes funguje tak, že si na první místo vrazí nějakou pro veřejnost přijatelnou figurku, která naláká voliče. Za ní se pak seřadí zjedi (*tak říká Janeček nejhorším postavám českého veřejného života – pozn. red.*) a zločinci, kteří si jdou nakrást, a pak, zase aby se neřeklo, se na poslední místo přidá pár slušných lidí. A to je špatně,“ argumentuje Janeček.

Někteří podnikatelé dnes proto mohou váhat, zda podpořit Babišovu stranu, nebo Janečkův nadstranický model fondu. Většinou podporují obojí jako třeba Radim Jančura nebo šéf Unimex Group Jiří Šimáně. „Podpořím každého, kdo bude seriózní, slušný a bude mít šanci s tím něco udělat. Angažovanost podnikatelů má smysl,“ uvedl pro týdeník Ekonom.

Pro protestní hnutí českých podnikatelů od Věbra přes Janečka, Jančuru až po Babiše je charakteristické, že v něm nejde o klasické posílení vlivu byznysu ve státě, ale spíše o sebeobranu „hráčů“ na hřišti. Někteří méně poctiví

●●
Podnikatelé čím dál častěji berou zákon do svých rukou.

byznysmeni si v Česku ochočili politiky a spolu s nimi vytvořili systém snadného dojení státu, čímž většinu slušných podnikatelů a manažerů přesunuli do druhé kategorie.

Podle oslovených sociologů jde nyní především o to, aby v Česku byla nastolena rovnost občanů včetně podnikatelů před právem, zkrátka vláda zákona. Jenže podaří se oddělit konstruktivní snahy o kultivaci tuzemského prostředí od protidemokratických tendencí, jaké obsahuje třeba Holešovská výzva? „Naštěstí u nás nejsou jen zhrzení a naštvaní lidé,“ připomíná sociolog Herzmann. „Část občanů se snaží jít vlastní, poctivou cestou, která může mít nejrůznější podoby od férového podnikání přes poctivé starostování až třeba po charitu. Tihle lidé ale nezveřejňují mediálně chytlavé výzvy a nechodí manifestovat. Vyjadřují svůj postoj prostě tím, co dělají,“ doufá Herzmann. Jenže až v Česku dospěje nespokojenost lidí k sociálním nepokojům, může vypuknout nekontrolovaný chaos. Subtilní snahy o právní stát v něm mohou být snadno zašlapány voláním po vládě tvrdé ruky.

Čeští politici by proto měli v zájmu demokracie upustit páru z kotle nespokojenosti a razantně zajistit dodržování pravidel hry. Nečekat, až dojde k výbuchu.